

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про державну соціальну допомогу
малозабезпеченим сім'ям

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, N 35, ст.290)

{ Із змінами, внесеними згідно із Законами
N 208-IV (208-15) від 24.10.2002, ВВР, 2002, N 50, ст.367
N 1045-IV (1045-15) від 09.07.2003, ВВР, 2004, N 5, ст. 25
- набирає чинності з 01.01.2004
N 1410-IV (1410-15) від 03.02.2004, ВВР, 2004, N 19, ст.251
N 1743-IV (1743-15) від 03.06.2004, ВВР, 2004, N 33-34, ст. 407
N 3365-IV (3365-15) від 18.01.2006, ВВР, 2006, N 19-20, ст.165
N 489-V (489-16) від 19.12.2006, ВВР, 2007, N 7-8, ст.66
N 1000-V (1000-16) від 03.05.2007, ВВР, 2007, N 33, ст.441
N 107-VI (107-17) від 28.12.2007, ВВР, 2008, N 5-6, N 7-8, ст.78
- зміни діють по 31 грудня 2008 року }

{ Додатково див. Рішення Конституційного Суду
N 10-рп/2008 (v010p710-08) від 22.05.2008 }

{ Із змінами, внесеними згідно із Законом
N 796-VI (796-17) від 24.12.2008, ВВР, 2009, N 16, ст.222 }

{ Встановити на 2002 рік рівень забезпечення прожиткового мінімуму (гарантований мінімум) для призначення допомоги відповідно до цього Закону у сумі 80 гривень у розрахунку на одну особу згідно із Законом N 2905-III (2905-14) від 20.12.2001, ВВР, 2002, N 12-13, ст.92 }

{ Установити на 2003 рік рівень забезпечення прожиткового мінімуму (гарантований мінімум) для призначення допомоги відповідно до цього Закону у сумі 80 гривень у розрахунку на одну особу згідно із Законом N 380-IV (380-15) від 26.12.2002, ВВР, 2003, N 10-11, ст.86 }

{ Установити на 2004 рік рівень забезпечення прожиткового мінімуму (гарантований мінімум) для призначення допомоги відповідно до цього Закону для працевдатних осіб у сумі 80 гривень, непрацевдатних осіб - 110 гривень, інвалідів - 115 гривень Законом N 1344-IV (1344-15) від 27.11.2003, ВВР, 2004, N 17-18, ст.250 }

{ Установити на 2005 рік рівень забезпечення прожиткового мінімуму (гарантований мінімум) для призначення допомоги відповідно до цього Закону для працевдатних осіб у сумі 80 гривень, непрацевдатних осіб - 120 гривень, інвалідів - 130 гривень. Для матері (батька, усиновителя), яка утримує дитину та не перебуває у шлюбі, при визначенні державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям рівень забезпечення прожиткового мінімуму підвищується на 25 відсотків згідно із Законом N 2285-IV (2285-15) від 23.12.2004, ВВР, 2005, N 7-8, ст.162 }

{ Установити рівень забезпечення прожиткового мінімуму (гарантований мінімум) для призначення допомоги відповідно до цього Закону з 1 січня 2005 року для працевдатних осіб у сумі 80 гривень, непрацевдатних осіб - 120 гривень, інвалідів - 130 гривень; з 1 квітня 2005 року для працевдатних осіб у сумі 100 гривень, непрацевдатних осіб - 140 гривень, інвалідів - 150 гривень згідно із Законами N 2285-IV (2285-15) від 23.12.2004, N 2505-IV (2505-15)

від 25.03.2005, ВВР, 2005, N 17, N 18-19, ст.267 }

{ Установити у 2006 році рівень забезпечення прожиткового мінімуму (гарантований мінімум) для призначення допомоги відповідно до цього Закону встановлюється для працездатних осіб у сумі 110 гривень, непрацездатних осіб - 155 гривень, інвалідів - 165 гривень згідно із Законом N 3235-IV (3235-15) від 20.12.2005, ВВР, 2006, N 9, N 10-11, ст.96 }

{ Установити, що у 2007 році рівень забезпечення прожиткового мінімуму (гарантований мінімум) для призначення допомоги відповідно до цього Закону встановлюється для працездатних осіб у сумі 121 гривня, непрацездатних осіб - 170,5 гривні, інвалідів - 181,5 гривні; розмір державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям не може бути більшим ніж 75 відсотків від рівня забезпечення прожиткового мінімуму для сім'ї згідно із Законом N 489-V (489-16) від 19.12.2006 }

{ Установити, що у 2008 році рівень забезпечення прожиткового мінімуму (гарантований мінімум) для призначення допомоги відповідно до цього Закону встановлюється для працездатних осіб у сумі 133 гривні, непрацездатних осіб - 187,5 гривень, інвалідів - 200 гривень. Для кожної дитини в малозабезпеченій багатодітній сім'ї, в якій виховується троє або більше дітей віком до 16 років (до 18 років, якщо дитина навчається), рівень забезпечення прожиткового мінімуму (гарантований мінімум) становить 50 відсотків прожиткового мінімуму, встановленого для дитини відповідного віку; розмір державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям не може бути більш ніж 75 відсотків від рівня забезпечення прожиткового мінімуму для сім'ї згідно із Законом N 107-VI (107-17) від 28.12.2007 }

{ Установити, що у 2009 році рівень забезпечення прожиткового мінімуму (гарантований мінімум) для призначення допомоги відповідно до цього Закону встановлюється для працездатних осіб у сумі 133 гривні, непрацездатних осіб - 187,5 гривні, інвалідів - 200 гривень. Для кожної дитини в малозабезпеченій багатодітній сім'ї, в якій виховується троє або більше дітей віком до 16 років (до 18 років, якщо дитина навчається), рівень забезпечення прожиткового мінімуму (гарантований мінімум) становить для дитини віком до 6 років - 278,5 гривні, для дитини віком від 6 до 18 років - 350,5 гривні; розмір державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям не може бути більше ніж 75 відсотків від рівня забезпечення прожиткового мінімуму для сім'ї згідно із Законом N 835-VI (835-17) від 26.12.2008, ВВР, 2009, N 20, N 21-22, ст.269)

{ У тексті Закону слова "орган соціального захисту населення" у всіх відмінках замінено словами "орган праці та соціального захисту населення" у відповідних відмінках згідно із Законом N 208-IV (208-15) від 24.10.2002 }

Цей Закон спрямований на реалізацію конституційних гарантій права громадян на соціальний захист - забезпечення рівня життя не нижчого від прожиткового мінімуму шляхом надання грошової допомоги найменш соціально захищеним сім'ям.

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі терміни використовуються в такому значенні:

державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям (далі - державна соціальна допомога) - щомісячна допомога, яка надається малозабезпеченим сім'ям у грошовій формі в розмірі, що залежить від величини середньомісячного сукупного доходу сім'ї;

сім'я - це особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Права члена сім'ї має одинока особа; (Абзац третій статті 1 в редакції Закону N 1410-IV (1410-15) від 03.02.2004)

малозабезпечена сім'я - сім'я, яка з поважних або незалежних від неї причин має середньомісячний сукупний дохід нижчий від прожиткового мінімуму для сім'ї;

прожитковий мінімум для сім'ї - визначена для кожної сім'ї залежно від її складу сума прожиткових мінімумів, розрахованих та затверджених відповідно до Закону України "Про прожитковий мінімум" (966-14) для осіб, які відносяться до основних соціальних і демографічних груп населення;

середньомісячний сукупний дохід сім'ї - обчислений у середньому за місяць дохід усіх членів сім'ї з усіх джерел надходжень протягом шести місяців, що передують місяцю звернення за призначенням державної соціальної допомоги.

Стаття 2. Законодавство про державну соціальну допомогу

Законодавство про державну соціальну допомогу складається з Закону України "Про прожитковий мінімум", цього Закону, інших нормативно-правових актів, що регулюють правовідносини з надання державної соціальної допомоги.

Стаття 3. Право на державну соціальну допомогу

Право на державну соціальну допомогу мають малозабезпечені сім'ї, які постійно проживають на території України.

Стаття 4. Порядок надання державної соціальної допомоги

Заява про надання державної соціальної допомоги подається уповноваженим представником сім'ї до органу праці та соціального захисту населення за місцем його проживання або до виконавчого комітету сільської, селищної ради. Виконавчий комітет сільської, селищної ради передає заяву про надання державної соціальної допомоги до органу праці та соціального захисту населення.

У заяві дається згода сім'ї на збір інформації про неї, про її власність, доходи та майно, що необхідна для мети цього Закону.

До заяви про надання державної соціальної допомоги додаються:

документ, що посвідчує особу;

довідка про склад сім'ї (до складу сім'ї включаються чоловік, дружина; рідні, усиновлені та підопічні діти цих осіб, у тому числі діти, які навчаються за денною формою навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації до досягнення двадцяти трьох років і не мають власних сімей, неодружені повнолітні діти, які визнані інвалідами з дитинства I та II групи або інвалідами I групи і

проживають разом з батьками; непрацездатні батьки чоловіка та дружини, які проживають разом з ними і перебувають на їх утриманні у зв'язку з відсутністю власних доходів; особа, яка проживає разом з самотнім інвалідом I групи і здійснює догляд за ним. До складу сім'ї не включаються особи, які перебувають на повному державному утриманні); { Абзац третій частини третьої статті 4 в редакції Закону N 208-IV (208-15) від 24.10.2002; із змінами, внесеними згідно із Законом N 796-VI (796-17) від 24.12.2008 }

декларація про доходи та майно осіб, які входять до складу сім'ї (в декларацію не включаються державна соціальна допомога, призначена відповідно до цього Закону; нарахована субсидія за спожиті житлово-комунальні послуги; сплачені членами сім'ї аліменти);

довідка про наявність та розмір земельної частки (паю).

Форми заяви, довідки про склад сім'ї, декларації про доходи та майно встановлюються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики.

Органи праці та соціального захисту населення для мети цього Закону мають право користуватися всіма офіційними джерелами інформації, в тому числі й інформацією органів державної податкової адміністрації.

Державна соціальна допомога призначається з місяця звернення, якщо протягом місяця подано всі необхідні документи.

Рішення про призначення державної соціальної допомоги чи про відмову в її наданні приймається органом праці та соціального захисту населення протягом десяти календарних днів і наступного після його прийняття дня надсилається уповноваженому представнику малозабезпеченої сім'ї.

Рішення про відмову в наданні державної соціальної допомоги має бути вмотивованим і містити роз'яснення порядку його оскарження.

Порядок призначення та виплати державної соціальної допомоги (250-2003-п) встановлюється Кабінетом Міністрів України. (Статтю 4 доповнено частиною згідно із Законом N 208-IV (208-15) від 24.10.2002)

Стаття 5. Розмір державної соціальної допомоги

Розмір державної соціальної допомоги визначається як різниця між прожитковим мінімумом для сім'ї та її середньомісячним сукупним доходом, який обчислюється за методикою, встановленою спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики, але цей розмір не може бути більшим ніж 75 відсотків прожиткового мінімуму для сім'ї. (Частина перша статті 5 в редакції Закону N 208-IV (208-15) від 24.10.2002)

До стабілізації економічного становища в Україні розмір державної соціальної допомоги визначається з урахуванням рівня забезпечення прожиткового мінімуму.

Рівень забезпечення прожиткового мінімуму встановлюється виходячи з реальних можливостей видаткової частини Державного бюджету України і затверджується одночасно з прийняттям закону про Державний бюджет України на відповідний рік.

Для кожної дитини, яка входить до складу малозабезпеченої сім'ї, рівень забезпечення прожиткового мінімуму збільшується на 10 відсотків, а для кожної дитини, яка утримується матір'ю (батьком, усиновителем), що не перебуває в шлюбі, і запис про батька (матір) цієї дитини у Книзі реєстрації народжень провадиться в установленому порядку за вказівкою матері (батька), та для кожної дитини, в якій один або обоє батьків є інвалідами I або II групи, - на 20 відсотків. (Статтю 5 доповнено частиною згідно із Законом N 208-IV (208-15) від 24.10.2002 - набуває чинності з 01.01.2003 року, в редакції Закону N 1045-IV (1045-15) від 09.07.2003)

Для громадян, які одержали статус особи, що проживає і працює (навчається) на території населеного пункту, якому надано статус гірського, рівень забезпечення прожиткового мінімуму збільшується на 20 відсотків. (Статтю 5 доповнено частиною згідно із Законом N 208-IV (208-15) від 24.10.2002 - набуває чинності з 01.01.2003 року)

{ Частина шосту статті 5 виключено на підставі Закону N 107-VI (107-17) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 (v010p710-08) від 22.05.2008 }

Стаття 6. Строки призначення державної соціальної допомоги

Державна соціальна допомога призначається на шість місяців.

Одиноким особам, визнаним за результатами медико-соціальної експертизи непрацездатними, які не мають інших джерел до існування, державна соціальна допомога може бути призначена на строк визнання особи непрацездатною.

Одиноким особам, які досягли 65-річного віку і не мають інших джерел до існування, державна соціальна допомога може бути призначена довічно.

Зазначені у частинах другій та третій цієї статті умови застосовуються також при призначенні державної соціальної допомоги непрацездатному подружжю при відсутності осіб, зобов'язаних їх утримувати відповідно до закону.

Стаття 7. Умови, за яких державна соціальна допомога не призначається, зменшується її розмір або припиняється виплата

Державна соціальна допомога не призначається у випадках, коли:

працездатні члени малозабезпеченої сім'ї не працюють, не служать, не вчаться за денною формою навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації протягом трьох місяців, що передують місяцю звернення за призначенням державної соціальної допомоги (крім осіб, які в установленому порядку визнані безробітними та за інформацією центрів зайнятості не порушують законодавство про зайнятість щодо сприяння своєму працевлаштуванню; осіб, які доглядають за дітьми до досягнення ними трирічного віку або за дітьми, які потребують догляду протягом часу, визначеного у медичному висновку лікарсько-консультативної комісії, але не більше ніж до досягнення ними шестирічного віку; осіб, які доглядають за інвалідами I групи або дітьми-інвалідами віком до 18 років, а також за особами, які

досягли 80-річного віку);

з'ясовано, що малозабезпечена сім'я має додаткові джерела для існування, а також хто-небудь із її складу протягом 12 місяців перед зверненням за наданням державної соціальної допомоги здійснив покупку або оплатив послуги на суму, яка на час звернення перевищує 10-кратну величину прожиткового мінімуму для сім'ї;

у власності чи володінні малозабезпеченої сім'ї є друга квартира (будинок) за умови, що загальна площа житла перевищує 21 квадратний метр на одного члена сім'ї та додатково 10,5 квадратного метра на сім'ю, чи більше одного автомобіля, транспортного засобу (механізму);

у власності чи володінні малозабезпеченої сім'ї (крім сімей, що складаються лише з дітей та осіб, які досягли 65-річного віку або є інвалідами I та II групи, та сімей, в яких є діти-інваліди) є земельна ділянка площею понад 0,6 га, крім випадків, коли така земельна ділянка з незалежних від сім'ї причин не приносить дохід.

За наявності обставин, передбачених у частині першій цієї статті, державна соціальна допомога може бути призначена органом праці та соціального захисту населення на підставі рішень районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій та виконавчих комітетів міських і районних у містах (у разі їх створення) рад або утворених ними комісій у разі, якщо:

у складі сім'ї є інвалід;

у малозабезпеченій багатодітній сім'ї виховуються троє або більше дітей віком до 18 років (якщо діти навчаються за денною формою навчання у загальноосвітніх, а також професійно-технічних, вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації, але не довше ніж до досягнення ними 23 років);

неможливість отримання будь-яких джерел для існування пов'язана з тривалою хворобою одного та/або кількох членів сім'ї. Рішення про призначення державної соціальної допомоги у таких випадках приймається на підставі обстеження матеріально-побутових умов сім'ї, яка звернулася за призначенням такої допомоги.

Призначена державна соціальна допомога може бути зменшена до 50 відсотків її розміру у разі невикористання сім'єю можливостей знаходження додаткових джерел для існування.

Якщо сім'єю навмисно подано недостовірні відомості чи приховано відомості, що вплинули або могли вплинути на встановлення права на державну соціальну допомогу та на визначення її розміру, виплата призначеної державної соціальної допомоги припиняється з місяця, в якому виявлено порушення. На наступний строк державна соціальна допомога може бути призначена не раніше ніж через шість місяців починаючи з першого числа місяця виявлення порушення.

{ Стаття 7 в редакції Закону N 208-IV (208-15) від 24.10.2002; із змінами, внесеними згідно із Законами N 3365-IV (3365-15) від 18.01.2006, N 1000-V (1000-16) від 03.05.2007; в редакції Закону N 796-VI (796-17) від 24.12.2008 }

Стаття 8. Перерахунок розміру державної соціальної допомоги

Розмір призначеної державної соціальної допомоги перераховується за заявою уповноваженого представника сім'ї.

У разі затвердження нового рівня забезпечення прожиткового

мінімуму розмір призначеної допомоги перераховується без звернення уповноваженого представника сім'ї.

(Стаття 8 в редакції Закону N 208-IV (208-15) від 24.10.2002)

Стаття 9. Виплата державної соціальної допомоги

Державна соціальна допомога виплачується раз на місяць за місцем проживання уповноваженого представника сім'ї державними підприємствами зв'язку чи перераховується на особовий рахунок уповноваженого представника сім'ї в банківській установі.

Не отримана своєчасно з вини сім'ї державна соціальна допомога може бути отримана в наступному місяці, але не пізніше місяця після закінчення строку, на який вона призначена.

Затримка виплати державної соціальної допомоги з вини органу, що її призначає чи виплачує, не допускається.

При переїзді сім'ї в іншу місцевість виплата призначеної державної соціальної допомоги за попереднім місцем проживання припиняється.

Стаття 10. Порядок оскарження рішення про надання державної соціальної допомоги

Скарга на рішення органу праці та соціального захисту населення про призначення державної соціальної допомоги чи про відмову в її наданні може бути подана до вищестоящего органу виконавчої влади або до суду.

Стаття 11. Фінансування державної соціальної допомоги

Покриття витрат на виплату державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям здійснюється за рахунок субвенцій з державного бюджету до місцевих бюджетів. (Частина перша статті 11 в редакції Закону N 208-IV (208-15) від 24.10.2002 - набуває чинності з 01.01.2003 року)

За рахунок місцевих бюджетів та спеціально створених регіональних фондів соціальної допомоги органи місцевого самоврядування можуть проводити доплати до встановлених відповідно до цього Закону розмірів державної соціальної допомоги виходячи із затвердженого регіонального прожиткового мінімуму.

Стаття 12. Облік одержувачів державної соціальної допомоги

З метою ведення обліку сімей - одержувачів державної соціальної допомоги, забезпечення контролю за правильністю і своєчасністю її надання, а також для організації нормативно-довідкової інформації для органів праці та соціального захисту населення, що призначають і здійснюють контроль за правильністю надання державної соціальної допомоги, спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики створюється єдина обліково-інформаційна система.

Єдина обліково-інформаційна система одержувачів державної соціальної допомоги формується та використовується з додержанням вимог Закону України "Про інформацію" (2657-12), інших законів України.

Стаття 13. Контроль за правильністю надання державної соціальної допомоги

Контроль за правильністю надання державної соціальної допомоги та використання коштів Державного бюджету України, спрямованих на надання державної соціальної допомоги, здійснює спеціально уповноважений орган виконавчої влади в сфері праці та соціальної політики безпосередньо та через соціальних інспекторів.

Правовий статус соціальних інспекторів та їх повноваження визначаються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 14. Відповідальність за порушення законодавства
про державну соціальну допомогу

Посадові особи, винні у порушенні законодавства про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям, несуть відповідальність згідно з законом.

Стаття 15. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

2. Кабінету Міністрів України в двомісячний строк з дня опублікування цього Закону:

внести до Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів у відповідність із цим Законом;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити перегляд і скасування органами виконавчої влади прийнятих ними нормативно-правових актів, що не відповідають цьому Закону.

Президент України

Л.КУЧМА

м. Київ, 1 червня 2000 року
N 1768-III